

Η ανομολόγητη
αγωνία

Γράφει ο **ΓΙΑΝΝΗΣ
ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ***

Η Θεσσαλονίκη, μέσα από τις φάλαγγες και τις νηοπομπές της δυστυχίας, θα ανταλλάξει πληθυσμούς, θα αλλάξει πρόσωπο και θα διαμορφώσει νέες νοτοπρίες, νέα ταξική διαστρωμάτωση, νέα εθνική συνείδηση και ένα νέο ελληνικό όραμα, οριστικά προσανατολισμένο προς τη Δύση μετά την απώλεια της Ανατολής. Ακολουθώντας τα πρώτα χρόνια αντάσσης αλλά και αμείχρα ταλάντευσης για το μέλλον της πόλης, η πυρκαγιά του 1917 και η νίκη του Μεγάλου Πολέμου έκριναν οριστικά τη μορφή και την κυριαρχία πάνω στη Θεσσαλονίκη: νέα, σύγχρονη πόλη-πόλη, πλέον, ελληνική. Η κοσμοπολίτισσα της Μπελ Επόκ δεν θα γινόταν πια παρά μια ανάμνηση, πνιγμένη μέσα στον θρίαμβο του μεταπολεμικού νεοελληνικού μοντέλου ανάπτυξης, αναβιωμένη μόνο μέσα από τη γλυκανάλατη νοσταλγία των επηλυδών «για όλα αυτά που αφήσαμε να χαθούν». Αυτό το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο εκφράζει και την προσπάθεια οικειοποίησης μέσω της επινοημένης μνήμης μιας πόλης στην οποία οι περισσότεροι δεν είχαμε ρίζες, ακριβώς όπως η έκφραση «η Θεσσαλονίκη ΜΑΣ» προδίδει την ανομολόγητη αγωνία για μια πόλη που δεν μας ανήκε ποτέ ολοκληρωτικά αλλά έπρεπε να γίνει με κάθε τρόπο δική μας.

*Ο Γιάννης Επαμεινώνδας είναι υπεύθυνος Πολιτιστικού Κέντρου του ΜΙΕΤ στη Θεσσαλονίκη

Μια σημαντική έκθεση που μέσα από ιδιαίτερα πλούσιο αρχαιολογικό υλικό θέτει νέα ερωτήματα σχετικά με το παρελθόν της πόλης.

Η 100ή επέτειος από τη μεγάλη πυρκαγιά που κατέστρεψε τη Θεσσαλονίκη, είναι η αφορμή για αναζητήσεις σχετικά με το παρελθόν και την ιστορική διαδρομή της πόλης, ιδίως όσον αφορά στην πολεοδομία και την αρχιτεκτονική της. Εκδόσεις και εκθέσεις αρχαιολογικού υλικού που οδηγούν σε ποικίλες διαπιστώσεις σχετικά με την εξέλιξη της και τις αιτίες αυτής. Όλες αποτελούν αφορμή για συζήτηση. Μια τέτοια έκθεση είναι αυτή που λαμβάνει χώρα στο Πολιτιστικό Κέντρο του **Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης** με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Το τέλος της παλιάς μας πόλης». Μια εξιστόρηση για την ακμή και την παρακμή της κοσμοπολίτικης Θεσσαλονίκης, όπως αναφέρουν οι διοργανωτές, στον σχεδόν μισό αιώνα που σημάδεψε τη μετάβασή της από τον μεσαιώνα στη νεωτερική εποχή, από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στη σύγχρονη Ελλάδα, από την κοινοτική οργάνωση στο ομοιογενές εθνικό κράτος, από την εύφλεκτη ζυλόπηκτη πόλη στα μέγαρα από μπετόν αρμέ, από τα δαιδαλώδη αδιέξοδα στις χαράξεις του σχεδίου Εμπράρ.

Η «περίκλειστη Θεσσαλονίκη»

«Στην πραγματικότητα, σήμερα θρηνούμε για δύο πόλεις που χάθηκαν, συγχέοντας συχνά τα όριά τους και τις χρονολογίες τους: τη βραχύβια πόλη της Μπελ Επόκ που αφάνισε η φωτιά το 1917 και την πόλη του Εμπράρ που αφανίστηκε από την αντιπαροχή μετά το 1950. Μήπως θα έπρεπε να μιλήσουμε και για μια τρίτη, εκείνη τη μεσαιωνική οθωμανική πόλη πριν από το Τανζιμάτ; Κάποιοι θα ούδυνονταν ακόμη και για την απώλεια της Θεσσαλονίκης του 1430...» σημειώνει ο μελετητής της ιστορίας της Θεσσαλονίκης Γιάννης Επαμεινώνδας. Στην έκθεση αποτυπώνεται η κατάσταση της πόλης όταν ήταν ακόμη περίκλειστη, πριν καταδαφιστεί το θαλάσσιο τείχος που σηματοδοτούσε το πέρασμα στη νεωτερική εποχή. Ο επισκέπτης μπορεί να δει, μεταξύ άλλων, τα δύο πανοράματα, του 1863 (Szekely, από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Αυστρίας) και του 1873 (Sayce, της συλλογής Δέλλιου από το ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ που εκτίθεται για πρώτη φορά πλήρως), αλλά και τη νέα αποκαλυπτική φωτογραφία του 1863-67 με το θαλάσσιο τείχος των αδελφών Abdullah, από τα Εθνικά Αρχαία της Ουγγαρίας, η οποία εντοπίστηκε και πρωτοπαρουσιάστηκε πριν λίγους μήνες στο facebook από την ομάδα «Παλιές φωτογραφίες της Θεσσαλονίκης». Επίσης, η έκθεση περιλαμβάνει μια σειρά από μεταγενέστερα πανοράματα όπως η τριπλή φωτογραφία των Barnsley & Schultz του 1889, από τον μιναρέ της Αγίας Σοφίας, από τη Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή, χάρτες της εποχής πριν από την πυρκαγιά του 1890 (Werniesky και Καμπανάκη) και μετά από αυτήν (Ejice και Salem) με το νέο σχέδιο της οθωμανικής διοίκησης, μια πρώτη απόπειρα ευθυγράμμισης και εξορθολογισμού του πολεοδομικού ιστού μετά από πυρκαγιά (από το αρχείο Αλέκας Γερόλυμπου στο **ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ**).

Ακουαρέλες από το... Μακεδονικό Μέτωπο

Το **ΜΙΕΤ** συνεργάστηκε με φορείς και ιδιώτες που διέθεσαν υλικό από τα αρχαία τους για την πραγματοποίηση της έκθεσης. Τις φωτογραφίες πλαισιώνει μια πληθώρα από ακουαρέλες Άγγλων και Γάλλων στρατιωτών, που υπηρέτησαν στο Μακεδονικό Μέτωπο κατά τη διάρκεια του Μεγάλου Πολέμου και αποτύπωσαν όχι μόνο μνημεία και τοπία της Θεσσαλονίκης, αλλά και τους καθημερινούς ανθρώπους της στους δρόμους και τις αγορές, αυτούς που κυρίως επηγήσαν από την πυρκαγιά, καθώς οι

«ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΜΑΣ ΠΟΛΗΣ»
ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΜΙΕΤ

**Η μπελ επόκ,
η πυρκαγιά,
ο Εμπράρ και
η Θεσσαλονίκη**

Δυτικοί γοητεύονταν από τον «ανατολίτικο εξωτισμό» των φυλών, των ενδυμασιών και των στάσεων του πολύμορφου πληθυσμού της πόλης. Τα έργα αυτά ανήκουν κυρίως στη συλλογή των Αρσέν & Ρουπέν Καλφαγιάν και στη συλλογή Μάνου Χαριτάτου, από το ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ Θεσσαλονίκης (όλα παρουσιάζονται για πρώτη φορά). Τέλος, στο κλείσιμο της έκθεσης, θα εκτεθούν τα πέντε σωζόμενα πρωτότυπα σχέδια του Εμπράρ (από τη συλλογή Αλέξανδρου & Στέφανου Καλλιγά) που είχαν πρωτοπαρουσιαστεί από τον Βασίλη Κολώνα στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέ-

χνης. Αποτυπώνουν το νέο πνεύμα που εισήγαγε η δυτική πολεοδομία, νεότευκτη τότε επιστήμη, στον εκ βάθρων ανασχεδιασμό της Θεσσαλονίκης, οδηγώντας σε οριστικό τέλος την παλιά πόλη, που είχε καταφέρει να επιβιώσει λίγο έως πολύ αλώβητη μέχρι το 1917 –τουλάχιστον στο επίπεδο του κτηριακού της δυναμικού.

INFO
«Το τέλος της παλιάς μας πόλης | Θεσσαλονίκη 1870-1917»
Πολιτιστικό Κέντρο ΜΙΕΤ (Βίλα Καπαντζή, Βασ. Όλγας 108)
Διάρκεια έως 18/2/2018
Ωράριο λειτουργίας: από Τρίτη έως Κυριακή 10.00-18.00 / Δευτέρα κλειστά
Η είσοδος είναι ελεύθερη στο κοινό
Τηλ. 2310-29570, 1 & και 2310-29549